

De synagoge van Roermond

Geschiedenis van joodse inwoners in Roermond

Roermond behoort tot de eerste plaatsen in Nederland waar gewag wordt gemaakt van joodse inwoners. Tussen 1275 en 1443 moeten er blijkens archiefstukken ononderbroken joden in de plaats gewoond hebben. Honderd jaar later wonen er weer twee joodse gezinnen in Roermond, die op last van het hof van Gelre verwijderd moeten worden, maar het stadsbestuur weigert dit. Zowel in 1556 als in 1570 herhalen de autoriteiten hun eis dat alle joden Gelre moeten verlaten. Pas aan het begin van de 19^e eeuw kwamen er weer joden naar Roermond. De volkstelling van 31 december 1849 maakt duidelijk dat Roermond inmiddels 134 joodse inwoners telde.

Synagogenbouw

In 1821 werd de joodse gemeente volgens de indeling van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap bij de bijkerk Sittard gerekend. In 1828 werd Roermond een zelfstandige bijkerk en in 1850 een Ringsynagoge. De joodse gemeente groeide zo snel dat in 1850 een huis met een stuk grond aangekocht kon worden voor de bouw van een synagoge. Deze kwam te liggen aan de Hamstraat en werd op 17 juni 1853 ingewijd. De gevel aan de Hamstraat verwijst naar een er achter gelegen synagoge, een joods gebedshuis. De eclecticische gevel aan de Hamstraat, met davidster tussen de vensters in de derde laag en gekroonde wetstaferelen met Hebreeuwse tekst op een natuursteen ornament een verdieping lager, getuigt nog van de joodse gemeente, die een eeuw lang een rol speelde in de Roermondse samenleving. Zij vormen daar bijna de laatste getuigenis van. De synagoge werd tijdens de oorlog door de Duitsers gebruikt als paardenstal en is vlak voor het einde van de oorlog bij een bomaanslag verwoest.

Herbouw synagoge

Na de bevrijding is de joodse gemeente heropgericht. In 1953 heeft er, door de architect Oznowitz, een ingrijpende verbouwing van de oude synagoge plaatsgevonden. Bij de herbouw van de synagoge is men afgeweken van het oorspronkelijke bouwbestek. Van het interieur is vrijwel niets meer over. De zijgevels en de achtergevel zijn grotendeels gehandhaafd. De voorgevel van de oorspronkelijke synagoge, een ornament met de tien geboden in het Hebreeuws, is bij de verbouwing in de tuinmuur gemetseld. In de verbouwde synagoge vonden tot in de jaren zestig regelmatig diensten plaats. Vanwege het geringe ledenaantal is de joodse gemeente in 1986 met de gemeenten Heerlen, Maastricht en Venlo gefuseerd tot de Nederlands-Israëlitische Hoofdsynagoge Limburg. De gevelsteen in het voormalige schoolgebouw met de davidster en de tafelen der wet houdt de herinnering aan de verdwenen joodse gemeenschap van Roermond levend. Bijzondere cultuurhistorische waarden, hoogwaardige architecturale esthetiek en de monumentale ornamentiek van de voorgevel rechtvaardigen de plaatsing van het pand Hamstraat 20 op de Rijksmonumentenlijst in meer dan genoegzame mate.

Bronnen:

- Gemeentearchief Roermond, educatief medewerker dhr. C.A.H.M. van Helvoort.
- J.J.F.W. van Agt, "De synagoge van Maastricht en de synagogen elders in Limburg".
- Prof. dr. Hans Jansen, "De spiegel van Roermond 1999".